

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa lättnader med avseende å gällande villkor för lån från täckdikningslånefonden.

(1:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) II: 93 av herr *Jönsson* i Fridhill *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring i kungörelsen angående lån ur täckdikningslånefonden, att räntefrihet beredes låntagare under tre år, varefter ränta utgår efter fyra procent jämte kapitalåterbetalning med en sjuttondel årligen under samma antal år;

2) I: 196 av herrar *Hallin* och *Sundberg* likalydande med II: 289 av herr *Olsson* i Berg *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, efter den närmare utredning, som kan finnas erforderlig, förelägga riksdagen förslag till sådan ändring i gällande villkor för lån från täckdikningslånefonden, att statslån från fonden må under fem år från lyftningsdagen innehavas räntefritt utan amortering samt amorteringsskyldighet vidtaga först sedan nämnda fem år gått till ända.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden och antogos därvid allmänna bestämmelser för utlåningen ur fonden. Efter åtskilliga ändringar av desamma gäller numera kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922 och 84/1930 gjorda ändringar.

Av bestämmelserna må återgivas följande:

Lantbruksstyrelsen tillkommer att efter prövning bevilja hushållningssällskap, som därom gör ansökning, statslån från fonden. Hushållningssällskapen äga av dylikt statslånebelopp utlämna täckdikningslån. Lantbruksstyrelsen har att öva uppsikt och kontroll å hushållningssällskapens täckdikningslåneverksamhet. Statslån från fonden må av hushållningssällskap under två år från lyftningsdagen innehavas räntefritt och utan amortering. Sedan lånet innehavts under sagda två år, skall vid utgången av

vart och ett av de därpå följande sju åren dels återbetalas en sjundedel av det ursprungliga lånebeloppet dels ock gäldas ränta efter fyra procent för år å oguldet kapitalbelopp. Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än nyss nämnts och skall jämväl berörda återbetalningsvillkor i allmänhet tillämpas å täckdikningslån.

Täckdikningslån må beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras och, beträffande brukare, av brukningstidens längd. Vid låns beviljande skall så vitt möjligt tillses, att lån främst tillgodokomma dem, som äro mest i behov därav.

Enligt ovanberörda kungörelse nr 84/1930 medgavs beträffande nya lån räntefrihet under två år från lyftningsdagen.

Från täckdikningslånefonden äger lantbruksstyrelsen bevilja hushållningssällskapen för utlämnande av täckdikningslån ett årligt belopp av sammanlagt 2,000,000 kronor.

Över motionerna hava, efter av utskottet därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits den 29 februari 1932 av lantbruksstyrelsen och den 8 mars 1932 av statskontoret.

Lantbruksstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Den grundförbättring, som täckdikningen innebär, torde alltjämt få tillmätas mycket stor betydelse för jordbruket. Detta förhållande är i stort sett oberoende av förekommande svängningar i jordbrukskonjunkturer. Från rent ekonomisk synpunkt kan verkställandet av dylik grundförbättring under lågkonjunktur med då rådande, relativt låga arbetspriser vara att tillråda. Jämväl för beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa synes täckdikning genom sin särskilda karaktär av i verklig mening produktivt arbete vara väl lämpad.

De för åtnjutande av lån från täckdikningslånefonden nu gällande villkoren finner lantbruksstyrelsen vara för normala förhållanden väl avvägda med hänsyn till såväl det allmänna intresset av att täckdikning utföres i önskvärd utsträckning, som även den enskildes ekonomiska nytta av dylika arbeten. I föreliggande motioner begärda lindringar i nämnda villkor synas därför böra uppfattas såsom tillfälliga åtgärder för åstadkommande under den nu rådande, särskilda svåra depressionen av täckdikningsarbeten i lika stor eller helst ännu större omfattning än vad som nu är fallet.

Vad särskilt beträffar den ifrågasatta ändringen i villkoren för lånens förräntning må framhållas, att den för närvarande gällande räntefriheten torde, med hänsyn till den omständigheten att i sakkunnigt och omsorgsfullt utförd täckdikning nedlagt kapital kan påräknas jämförelsevis hastigt återkomma, få anses ur synpunkten av önskvärd lättnad för låntagarna tillfyllest. Lantbruksstyrelsen finner emellertid det nuvarande ekonomiska läget för jordbruket kunna motivera en tillfällig utsträckning av den räntefria tiden, dock högst med 1 år, eller till 3 år från lyftningsdagen, på sätt i motionen II:93 föreslagits. Styrelsen anser sig av samma skäl kunna jämväl förorda en likaså tillfällig utsträckning av den nuvarande amorteringstiden, 7 år, till högst 10 år. Lantbruksstyrelsen förutsätter dock, att efter återinträdet av normala förhållanden inom jordbruket en återgång till de nuvarande lånevillkoren beträffande såväl förräntningen som amorteringen kommer att ske.

Då räntefoten för täckdikningslån utgör 4 procent, skulle med en beräknad årlig utlåning av 1,500,000 kronor en eventuell utsträckning av den räntefria tiden med 1 år innebära en uppoffring för staten av 60,000 kronor för år.

För den händelse nu ifrågasatta ändringar i lånevillkoren bliva medgivna, torde desamma knappast kunna i någon högre grad inverka på täckdikningsarbetenas omfattning under innevarande kalenderår. De synas därför icke behöva föranleda någon ökning i det för budgetåret 1932/1933 beräknade förvaltningsbidraget till förmedlare av lån från täckdikningslånefonden (IX. H. T. 1932 punkt 66).

Lantbruksstyrelsen vill slutligen uttala sin anslutning till vad i motionen II: 93 anförts om önskvärdheten av att redan beviljade täckdikningslån måtte, då hushållningssällskapen finna säkerheten god, kunna omskrivas till den längre amorteringstid, som må vara medgiven.

Statskontoret har anført:

Med de nu begärda lindringarna i betalningsvillkoren för statens täckdikningslån torde, såsom ock lantbruksstyrelsen framhållit, motionärerna främst hava åsyftat att väcka ett mera allmänt intresse bland jordbrukarna att med statligt låneunderstöd genomföra vissa ur jordförbättringssynpunkt önskvärda täckdikningar. Att den omständigheten att de genom beslut vid 1930 års riksdag medgivna lindringarna i nämnda villkor icke medfört en väntad ökad täckdikningsverksamhet och därmed även ökad utlåning från fonden skulle innebära, att nu gällande villkor för täckdikningslånen vore för jordbrukaren alltför betungande, har icke av motionärerna direkt utsagts och synes enligt statskontorets mening icke heller med fog kunna göras gällande. I varje fall saknar man därom ännu tillräcklig erfarenhet, då lån med dessa nyare betalningsvillkor utlämnats först under budgetåret 1930/1931 och betalningsskyldigheten för dylika lån sålunda icke inträder för låntagarna förrän från och med juli månad 1933.

Beträffande utlåningen från fonden vill statskontoret för övrigt framhålla, att denna utlåning visserligen icke ännu vunnit den väntade ökade omfattningen, men att under senast förflutna budgetår dock en viss mindre ökning av det totala utlåningsbeloppet kunnat förmärkas. Med hänsyn till den korta tid, som förflutit, sedan de nya återbetalningsvillkoren fastställts, torde man även här ännu sakna tillräcklig erfarenhet om dessas verkningar på lånens efterfrågan.

Vid bedömandet av kapitalbehovet för täckdikningslånefonden under budgetåret 1932/1933 har beräknats, att utlåningen under detta år skulle, såsom lantbruksstyrelsen tidigare angivit, hålla sig inom ramen av 1,500,000 kronor samt att förty nu förefintliga kapitalmedel å fonden skulle kunna täcka en utlåning av nämnda omfattning. Skulle emellertid genom ytterligare lindringar i lånevillkoren en ökad utlåning upp till de för lantbruksstyrelsens låneanvisningsrätt medgivna 2,000,000 kronor komma till stånd redan under nästkommande budgetår, måste för samma budgetår anvisas ett mot denna ökning svarande kapitalökningsanslag för fonden.

Den av motionärerna begärda utsträckningen av räntefriheten till respektive fem år (motion I: 196 och II: 289) och tre år (motion II: 93) skulle även i och för sig föranleda anslag å nästkommande års riksstat. Medan sålunda för närvarande ungefär 55 procent av å fonden redovisade kapitalmedel äro räntabla, skulle med en räntefrihet å lånen enligt motionerna endast omkring respektive 35 procent och 45 procent (respektive 20 procent

och 10 procent mindre) av det i nya lån engagerade kapitalet bliva räntabelt. Med en tillämpning av samma grunder, som iakttogos vid 1930 års nedskrivning av utlåningsfondernas lånemedelskapital, skulle i förevarande fall för disponerande av 1,500,000 kronor av täckdikningslånefondens nuvarande kapitaltillgångar för nya lån med föreslagen räntefrihet erfordras anvisningar å nästkommande års riksstat av andra statsinkomster för ersättande av genom utlåningen uppkommande oräntabla lånemedel å respektive 300,000 kronor och 150,000 kronor.

Med hänsyn till att, såsom ovan anförts, tillräcklig erfarenhet ännu icke kan anses hava vunnits om verkningarna av senast medgivna lindringar i villkoren för täckdikningslån samt i betraktande av de jämförelsevis betydande krav, som ytterligare lindringar i dessa villkor skulle ställa på statskassan, anser sig statskontoret för närvarande icke kunna tillstyrka åtgärder i den av motionärerna åsyftade riktningen.

Därest det på grund av rådande depression skulle visa sig, att svårigheter i allmänhet komme att uppstå för låntagare att fullgöra betalningsskyldigheten å täckdikningslånen — något som emellertid icke påvisats för närvarande vara fallet — skulle möjligen enligt statskontorets förmenande en tillfällig lättnad kunna beredas låntagarna genom medgivande av ett års amorteringsfrihet och därmed även ett års förlängning av lånetiden.

Utskottet.

Utskottet har tidigare vid skilda tillfällen framhållit täckdikningens stora betydelse för jordbruket särskilt på grund av möjligheten att därigenom snabbt öka åkerjordens avkastningsförmåga. Då täckdikningen sålunda är att betrakta som ett i hög grad produktivt företag och därtill ägnat att skapa arbetstillfällen, synes ur synpunkten av rådande depression syftet med de väckta motionerna behjärtansvärt.

Att såsom i motionerna avses redan nu blott två år efter tillkomsten av bestämmelsen om två års räntefrihet för lån från täckningslånefonden vidtagna åtgärder för utsträckning av den räntefria tiden ävensom för en allmän förlängning av amorteringstiden anser sig utskottet med hänsyn till vad statskontoret i ärendet anført icke böra förorda. Såsom statskontoret anført inträder betalningsskyldigheten för lån, som utlämnats enligt nu gällande villkor för låntagarna först från och med juli månad 1933. Å andra sidan skulle en utsträckning av räntefriheten till fem respektive tre år enligt statskontorets yttrande påfordra anvisningar å nästkommande budgetårs riksstat av andra statsinkomster än lånemedel för ersättning av genom utlåningen uppkommande oräntabla lånemedel å 300,000 respektive 150,000 kronor. Därest det emellertid på grund av depressionen skulle visa sig att svårigheter i allmänhet komma att uppstå för låntagare att fullgöra betalningsskyldigheten å täckdikningslånen, synes såsom statskontoret antytt, en viss tillfällig lättnad böra beredas låntagare, som därav kan vara i behov. Utskottet vill i sådant syfte i anslutning till vad statskontoret yttrat tillstyrka, att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att utan hinder av gällande villkor för lån från täckdikningslånefonden träffa anstalter för beredande av möjlighet för låntagare, att på därom gjord ansökan och efter prövning av omständigheterna i det särskilda fallet

erhålla ett års amorteringsfrihet och därmed även ett års förlängning av lånetiden.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må med anledning av förevarande motioner II: 93 samt I: 196 och II: 289 bemyndiga Kungl. Maj:t att utan hinder av gällande bestämmelser om lån från täckdikningslånefonden träffa anstalter för beredande av möjlighet för låntagare att på därom gjord ansökan och efter prövning av omständigheterna i det särskilda fallet erhålla ett års amorteringsfrihet och därmed även ett års förlängning av lånetiden;

2) att förevarande motioner i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet hemställt under 1) här ovan ej må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 april 1932.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 38.

Reservation

av herr *Pehrsson* i Bramstorp.